

ИДЕНТИЧНОСТ И ИДЕОЛОГЕМИ

Символиката на зурната не е извън времето и конкретни полета (политическо, религиозно, етническо и др.). Съвременността в нейния отрязък от последните две десетилетия дава възможност да се потърсят образи на зурнаджийската музика в символните редове на две системи – края на социалистическия и началото на преходния период. Проблематиката на идеологемност и идентичност, свързани със зурнаджийския дискурс, е лесно открояема в българската действителност през последните десетилетия не само защото те са близки до интерпретатора и обозрими чрез методите на преки наблюдения и интервюта. Това е период на активни политически, социално-икономически и културни промени в България, през който се наблюдават динамични и противоположни тенденции в социалното конструиране на реалността. 80-те години на XX век се характеризират с идеологически диктат и културно инженерство, упражнявани от партийно-държавния апарат. Сред обектите на така наречения *възродителен процес* по това време се оказва и зурнаджийската музика. През 90-те години на XX век, след смяната на политическата система, започва преходен период, който се характеризира с плурализъм, дерегулация, либерализация, комерсиализация в сферата на културата и нови идеологически битки за символна власт. В условията на социо-културна ферментация кипят етно- и конфесионални диференциращи и консолидиращи процеси, а в символната борба зурнаджийската музика е въввлечена в нови ракурси.

Като традиционна, зурнаджийската музика е повече символ на традицията, отколкото на модерността. Тя има локални характеристики и като такава е далеч от конструираната идея за национална музика. Тъкмо в традиционните ѝ черти, в локалните аудитории и контексти на зурнаджийската музика се крие големият ѝ потенциал на фактор в изграждането на групова идентичност, етнически и конфесионален символ. И в съвременните контексти зурнаджийската музика запазва някои традиционни функции и символика, придобива и нови. Появява се идеологемно преосмисляне, при което върху наследеното от традицията се наслагват вторично осмисляне, нова символика. От някогашната сигнална и воинска функция на зурната, например, днес в публичните представи като че ли е останал само образа на *турските поробители*, предвождани от зурнаджийска музика. За изследователя е ясно, че такава символика има реални исторически основания: зурните са ядро на *мехтерхане*-то в Османската военна музика, зурни предвождат башибозушки отряди при потушаване на Априлското въстание през 1876 г. и пр. – все факти, документираны в архиви, извори и мемоари. Но зурнаджийската музика за хората от Югозападна България не е преди всичко *турска* – те продължават да се женят и празнуват с нея независимо от етническата и верската си принадлежност. Предизвикателство пред изследователя е да потърси механизмите на ставане на подобна идеологемна символика, ролите и мотивите на актьорите, символния капитал. Изправен пред въобразения образ на един *чист, изворен, автентичен, национален, типично български* фолклор, в който зурните присъстват периферно и с уговорки, от изследователя се очаква да влезе в “по-дълбокото”, да погледне зад ставащото, да открие деформациите във възприятията, резултат от интересите на властващите.

Зурната като етномузикален феномен стои в плоскостта на отношенията “свое-чуждо”, привлечена е като символ в изграждането на едно поле, чиито етнорелигиозни